

Πάτροκλος Θεοφάνους, Επί ώρες πλάνης

ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Γράμματα / ΤΕΥΧΟΣ 1 ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2017

<https://epopteia.gr/888/patroklos-theofanous-epi-ores-planis/>

1. Σφίγγα

«Φύγε! Φύγε από μπρός μου σιχαμερό ζώο!» φώναξα μόλις την είδα. Εκείνη έμεινε ακίνητη, με το ανθρώπινο κεφάλι και το λιονταρίσιο της κορμί σε μιαν εγρήγορη τόσο έντονη πούμοιαζε απολίθωση κεραυνού. Μόνο το βλέμμα έδειχνε τη ζωντάνια της όλη. «Φύγε από μπρός μου!», είπα με τα δόντια σφιγμένα, και μη βλέποντάς την να υπακούει έστριψα να φύγω, μη δείχνοντάς της πως εγώ είμαι αυτός που υποχωρεί κι αλλάζει δρόμο.

Στρίβοντας στον πλατύ φρυγμένο κάμπο με το λυπόθυμο χώμα, τον άδειο από πουλιά και πράσινο, την είδα πάλι μπρός μου, πάλιν ακίνητη και πανέτοιμη. Τότε γύρισα με μιας, αποφασισμένος να γυρίσω πίσω στην μισογκρεμισμένη κι άδεια πόλη, να καταφύγω και πάλι στο σκισμένο σκηνικό της εφηβείας μου, χωρίς πια να με νοιάζει αν το βλέπει πως κάνω τα πάντα να την αποφύγω. Μα νάτην και πάλι εμπρός μου, στην ίδια ακριβώς στάση, με το κορμί της στο χρώμα της σκόνης και τα μάτια της ίδια θάλασσα στ' ανοιχτά.

Φοβισμένος από την παντού εμφάνισή της, ρώτησα με μια φωνή που δεν έκρυβε τον πανικό μου: «Που είσαι; Που στέκεσαι; Πως σε βρίσκει κανείς;» Κι άκουσα τη φωνή της να βγαίνει με τον ήχο του χρόνου από το στήθος της, χωρίς ν' ανοίξει το στόμα της, χωρίς να πειραχτεί το χαμόγελό της αμφίσημο: «Στην ίδια πάντα θέση. Εμπρός σου.»

Έμεινα κοκαλωμένος. Ένιωσα τις παλάμες μου υγρές. Άρχισα τότε

να της μιλώ, με τη φωνή μου θυμωμένη που την ένιωθα να γυρίζει σιγά σιγά σε παράπονο, και ίσως σε παράκληση.

«Δεν θέλω να σ' ακούω, ούτε να σε βλέπω. Ξέρω πως δεν είσαι για καλό, πως μόνο στ' αμπάρια της κόλασης πρέπει νάσαι δεμένη. Δεν έχεις τίποτε ακέραιο πάνω σου, τίποτε ίσιο μέσα σου. *Επιθυμίες* έχεις, που τις λές *δυνάμεις*, μα δεν μπορούν ούτε ξερό φύλλο να λυγίσουν. Τί 'ναι οι δυνάμεις σου οι περίφημες μπροστά στην πετρωμένη Ανάγκη; Ικανή μόνο να μου δείχνεις πόσο γυμνός είμαι, ποτέ δεν έριξες στην παγωμένη πλάτη μου ένα ρούχο. Ικανή να με φοβίζεις όποια καταραμένη ώρα σ' αντικρύσω, δεν μπόρεσες ποτέ ν' αρπάξεις τους δείχτες του ρολογιού και να τους ανοίξεις να περάσω. Να σπρώξεις πέρα την ανημπόρια μου που μου δείχνεις, παλεύοντας έστω μια φορά για μένα, δεν το έκανες ποτέ».

Το κακό ζώο έμεινε για λίγο σιωπηλό, κι έπειτα φάνηκε πως μίλησε: «Η δύναμη γεννιέται μόνο την αυγινή ώρα της προσπάθειας και χάνεται την ώρα την εσπερινή».

«Τι θέλεις τώρ' από μένα;» στρίγγλισα. «Θαρρείς πως δεν ξέρω ότι με παγιδεύεις κάθε φορά π' ανοίγεις το στόμα σου; Είσαι η εξαπάτησή μου, κι αν είσαι στ' αλήθεια ταυτοτική μου, τότε δικά σου είν' όλα όσ' ανήκουστα εγίναν ή δεν εγίναν. Εσύ έβαλες τον αδελφό μου να σκοτώσει τον πατέρα του και να βρει τη μάνα του μόνη γυναίκα, εσύ τον έκανες να βγάλει τα ίδια του τα μάτια, τιμωρώντας τον εαυτό του για τα δικά σου άθλια έργα !»

Το ζώο δεν άλλαξε καθόλου. Μόνον είπε: «θα το πρόσεξες, ελπίζω, ότι ο Οιδίποδας δεν μπορούσε να δει όσο είχε τα μάτια του, κι άρχισε να βλέπει μόνον όταν τάβγαλε. Και μέ σένα, μπορεί και ν' άλλαζε κάτι -ποιός ξέρει;- αν καταλάβαινες πως μου λες μόνον όσα διαβάξεις στα μάτια μου.»

«Τι διαβάζω λοιπόν;» αναρωτήθηκα. «Τίναξες στον αέρα το σπιτικό μου και μ' έχεις από παιδί στους δρόμους με το σχοινί περασμένο στο λαιμό, να ζητάω μια συγχώρεση που ποτέ δεν θα χαράξει στο δικό μου ορίζοντα».

Το ζώο έμεινε ήσυχο. «Όσα δεν έχουμε και δεν κρατήσαμε είναι μανιασμένα σκυλιά κάτω απ' τα παράθυρά μας τις ώρες της νύχτας. Όσα φέρνουν στους άλλους θαυμασμό για μας είναι χαδιάρες γάτες πλάϊ μας. Όσα θαυμαστά είναι δικά μας και για μας μόνο, είν' έξω από τα δώματά μας, παρέα με τους άλλους δούλους, κλεισμένα στη σιωπή.»

Κι έπειτα, πες μου: πως έγινε κι άρχισαν όλα πάλι απ' την αρχή, πως έγινε και με μιας όλα τα χαμένα βρεθήκαν στο Τολέδο, πως μ'έφεραν εκεί οι Φαίακες, τυλιγμένον στη δαντέλα και στο κέντημα, έτοιμον να μου χαριστούν όλα μ' όλο το πλούτο τους και το θάμπος μου;

Απροσδόκητα έλαβα μια καρτ-ποστάλ να δείχνει ένα ίσως ατελιέ, κι από πίσω της γραμμένο με σταθερή γυναικεία γραφή:

Ο Γκρέκο ζεί!

Ο ουρανός είχε πια ετοιμαστεί, κι οι πρώτες σταγόνες άρχισαν να πέφτουν βαριές στον κάμπο της θήβας. Άπλωσα την παλάμη μου ανοιχτή, να πέσει πάνω της νερό. Το ζώο είχε χαθεί.

2. Ιφιγένεια

Ακριβώς την ώρα που η μέριμνα τίγρη έχει καλύψει τ' αναγκαία της όλα και μπορεί πιά να βλέπει μπρος της απλωμένο τον κόσμο ήσυχο χωρίς αίμα κ' οιμωγές, ακριβώς τότε γύρισα και είδα: η σωρός των ξύλων είχε ετοιμαστεί. Οι άντρες όλοι είχαν μαζευτεί γύρω, ολοένα και κάποιος φρούμαζε μη μπορώντας να περιμένει. Όρθιοι μπρός μου, γυρεύαν ανυπόμονοι να δουν τη

λάμψη του μαχαιριού καθώς κόβει την καρωτίδα. Το συμβάν ερχόταν με τον συνθλιπτικόν όγκο του, έχοντας την ταχύτητα της ανάσας και το μουγκανητό του θανάτου.

Θέλησα να δω στον καθρέφτη το πρόσωπό μου και είδα το τί είχα κάνει. Ξεκίνησα από μια γη που αντίς λιμάνι ήταν χώρος άκληρος, προχωρούσα με κατεύθυνση χαμένη σ'ένα χώρο έξω από περίγραμμα, και μ'εντολή τάχα δοσμένη από τους θεούς, ως που την αντίκρυσα, αρχοντοπούλα, να την φροντίζουν οι νάνες της και να την υπακούν.

Έπεισα την παιδούλα πως δεν είναι στέρφος ο δρόμος μου, πως θα την οδηγήσω στο μυστικό γάμο, και την έλαβα ως το σκήπτρο της αλήθειας στα χέρια μου.

Κι ενόσω εκείνη γεύεται το πρώιμο σταφύλι, νιώθοντας πως έχει κι όλας μπει στην ώρα της άνοιξης, το χαλί για να περάσει της το στρώνει η ορφάνια απ' ό,τι δικό της. Ενώ περιμένει τον ιερέα του γάμου, την περιμένει ο ιερέας της θυσίας. Δεν υπάρχουν στέφανα, παρά μόνο το μαχαίρι που 'φτιαξαν οι επιλογές μου. Οι θεοί λουφάζουν, αφήνοντάς με γυμνόν από κάλυψη, ενώ βουβός ο κύκλος των οπλιτών δείχνει αδυσώπητος το δώρο που έκανα στην Ιφιγένεια, τη μονάκριβη σε μένα πιά πολύ κι απ' όσο στη μάνα της: ερήμωση.

Κι έγινε ξάφνου το απρόσμενο: η ψυχή μου βγήκε από τη φυλακή των δοντιών μου, κι άρχισα να με βλέπω, να με παρατηρώ. Χύμηξα πάνω μου να με γδάρω, να μου δείξω την ουσία μου την αληθινή μου. Έβγαλα από πάνω μου το πρόσωπό μου σαν μια απλή μάσκα που ήταν, κι είδα το κίτρινο χρώμα της ενοχής να καλύπτει όλο αυτό που είναι το εγώ μου. Στο απόφως του γκρίζου ήλιου που μου ανήκει, είδα το τι στ' αλήθεια είμαι: αίμα γυρισμένο σε μουχλιασμένο νερό, προσανατολισμοί με τον ορίζοντά τους απόντα, νόημα των πραγμάτων χαμένο στη χοάνη του σκότους.

Με μιας, η πραγματικότητα έγινε πανικός και πολλοί άνθρωποι και γκριμάτσες κι εντολές, θέλαν να με σύρουν έξω από αυτό που

ήμουν. Πρόλαβα μόνο να ρίξω μια ματιά στους εφέστιους θεούς, γεμάτη τρόμο για ό,τι έκανα, γεμάτη παράπονο και απορία που μ' άφησαν να το κάνω, που δεν έκαναν κάτι να εμποδίσουν τούτη τη φρίκη.

Δεν είχα μπρος μου άλλην επιλογή: έπρεπε ν' αρπάξω την Ιφιγένεια και να φύγω, να τρέχω κρατώντας την, να τρέξω μακριά από τους αποφασισμένους άντρες, να ξεφύγω τη φρίκη που εγώ ο ίδιος, εγώ μόνος μου έφερα σ' ότι νόμισα λιμάνι μου, Αυλίδα μου.

Κι άνοιξε τότες το στόμα του ο βασιλιάς Άδης και μούπε: «Μ' αίμα, αίμα δικό σου μπορείς να πληρώσεις. Κι αυτό, όμως δεν είναι ακριβότερό της ούτε κ' ίσο της. Βάλε στο ζύγι ακόμα κάτι: δεν στη δίνω παρά μόνο αν μου κόψεις με το ίδιο αυτό μαχαίρι την ψυχή σου».

Κι άρπαξα τότες το μαχαίρι της θυσίας, κι έκοψα τ'αχαμνά μου σύρριζα. Τα πέταξα πάνω στο σωρό των ξύλων όπου θα καίγαν το κορίτσι, κι έτσι, πνιγμένος στον πόνο και στο αίμα των σκελιών μου, όρμησα μακριά από τους αποφασισμένους. Έτρεχα κρατώντας την, προσπαθώντας να αποφεύγω ποιόν; Εμένα τον ίδιον.

Μπήκα στο καράβι ούτε ξέρω πως, κι έφτασα χωρίς να το νιώσω πως, στην απέναντι ακτή, στη χώρα του θόα του βάρβαρου. Την απίθωσα στο χώμα, χωρίς να τολμώ να την κοιτάξω στα μάτια, της χάϊδεψα τα πόδια, κι έβγαλα στεναγμό πόνου.

Πέρα μακριά, στην πατρίδα, ο άνεμος φύσηξε και τα καράβια κίνησαν για την Τροία, χάρις στο αλλόκοτο σφάγιο, που καθώς κερι, φωτίζει μόνον όσο καίγεται.

3. Κάλχας

Τότε σηκώθηκε ο άριστος μάντης, γνώστης των όσων γίνονται, θα γίνουν κι έχουν γίνει, αυτός πούφερε άλλωστε των Αχαιών τα

πλοία στην Τροία τάζοντας την κόρη του βασιλιά στον άνεμο και τα νερά του Αιγαίου, εκεί που τους την άρπαξε απ'την πεινασμένη αγκαλιά η θεά μάνα – καθένας μας κι ένα προσκυνητάρι.

«Μεσ' στ' όνειρό σου έρχεσαι, και μόνο μέσα εκεί μου μένεις», είπε. «Τάξε μου πρώτα, κι έπειτα θα μάθεις ό,τι πρέπει.»

Κι όρκους φρικτούς που εκείνος όρισε όμωσα, δικές του νάναι δέκα μέρες της ζωής μου, σ' εγρήγορσή μου κι όχι στ' όνειρό μου, πλάι στο δυοσμαρίνι ν' ανασάνει και να χαϊδέψει μεσ' από τις άκρες των δακτύλων μου τις μικρές χρυσόρωγες στο στήθος τ' αμπελιού.

Λύγισε στα γόνατά του τότε, κι έσκυψε το κεφάλι του στη γης. Το χέρι του κρατούσε το ραβδί της εξουσίας τρέμοντας, κι η φωνή πούβγαλε είχε μέσα της βαθύ ρουμπίνι το αίμα του ανείπωτου.

«Ω, Αλλόκοτε, ω σπέρμα χρόνων μοναξιάς βγαλμένε από τη μήτρα της γυναίκας σου, ω και κρυφέ και ξένε, να μάθεις από μένα θες; Βαρειόμοιρε, ποθεί ο θνητός, μα ο πόθος θνητός δεν είναι. Όσο είσαι κι όχι όσο ζεις θ' ακολουθάς τ' αχνάρι της Άρκτου της μικρής, στήνοντας τ' αυτί ν' ακούσεις την ανάσα των άστρων με το δέρμα σου έκθετο στις νύχτας το δάγκωμα. Όσο είσαι κι όχι όσο ζεις θα θες να νιώσεις τη ζέστα κάτω απ' το φτερό του πουλιού, εκεί που το μελιχρό πούπουλο θρέφεται με το νέκταρ του χαδιού νύχτα ζεστή. Όσο είσαι κι όχι όσο ζεις, θα μαζεύεις όλο στοργή τα μικρά πετράδια από την πάχνη του Νοέμβρη που ρίχνει πευκοβελόνα στο κυκλάμινο του πόθου της.»

Σώπασε ο γερο-μάντης μα δε σταμάτησε να τρέμει. Κι έπειτα, γυρνώντας το κεφάλι και διαβάζοντας το ίδιο μου το πρόσωπο θαρρείς,

«Σκοτεινό, πιο σκοτεινό κι από μοίρα το βήμα σου, σκύλε!», είπε, «τι θέλεις από τ' ανείπωτο ν' ακούσεις;»

«Είπες και την έφερα παιδούλα, γέρο, τάζοντάς της τον φωτεινό

έρωτα. Κι εσύ την άρπαξες κι ήθελες να τη μακελέψεις για ν' αρχίσει ο χαλασμός. Μη μου πεις λέξη για το αν τη γλύτωσα απ' τα χέρια σας, όταν έτρεχα μακριά σας ενώ έμενα γονατισμένος μπρός στην καλόγνωμη θεά ! Εσένα μέτρα: πώς τη βλέπεις τώρα τη μαντεία σου, έπειτα απ' όσα έρημα κι αλογάριαστα έγιναν; Νιώθεις καλά που το σταρένιο δέρμα χάδι του ήλιου, το λιανό κορμί επιτολή του έρωτα, τους μηρούς πυλώνες του άγουρου εφηβαίου, τό 'ταξες στον αφανισμό; Νιώθεις πως χρέος σου ήταν στ' αλήθεια να σκορπίσεις το αίμα της παιδούλας πάνω απ' τη Τροία και την Ελλάδα, να τη στάξεις την πνοή της στο ποτό του ανέμου;»

«Φύγε μακρυνά μου Σκύλε», μούγκρισε. «Ούτε η τυφλή μαντεία μου ούτε κι ο πλάνης νους σου μπορούν το ακέραιο να μετρήσουν. Το που σωστό οι άνθρωποι ονομάζουν, είναι δεν είναι άρωμα φασκόμηλου στην ξερική βουνοπλαγιά, πριν ο ήλιος αντρέψει. Γύρνα και ρίξε τη ματιά σου πίσω σου, σ' όλα τα χρόνια σου που είναι δεν είναι μάταια, κι απάντησε του λόγου σου στην Άρτεμη: πόσ' απ' τα λάθη σου και πόσ' απ' τα σωστά σου μπορούσες έτσι να τα δεις κάτω από τον μεσούρανο ήλιο της απόφασης; Πες της λοιπόν, ποιο είν' το χρώμα της πράξης για το μάτι της τίγρης;»

«Αν σβύσω το χρώμα, σβύνω και το νόημα», είπα ξέπνοος.

Ο γερο-μάντης διάβασε την όψη μου ακόμη μια φορά, και μούπε με φωνή γερμένη στην κουπαστή της αλήθειας: «Πολλά χρόνια παλεύεις με τα κύμματα, και σ' έσκαψαν πια τ'αλάτι κι ο αφρός, χαραγμένο ειν' το πρόσωπό σου απ' τα σπασμένα σου κουπιά». Έπειτα, έστρεψε πάλι το πρόσωπο στη γης. Το δέρμα του διάστικτο με των χρόνων τις κηλίδες. Το κορμί του στρεβλωμένο πιά, απ' την αφροντισιά και το πέρασμα της ώρας. «Στο δείλι του», σκέφτηκα, «στο δείλι του βρίσκεται». Με το δάχτυλο σχημάτισε στο χώμα εμπρός του, στο χώμα που άρχισε να τον καλοβλέπει πιά, μια γραμμή ίσια.

“Δυό βλέμματα τόσο διαφορετικά, Πεισματοπαρμένε. Εσύ το νόημα το βγάζεις απ' ό,τι ακολουθεί, ο μάντης το βλέπει σ' ό,τι προηγήθηκε. Η πράξη είναι πάνω στη γραμμή. Κάθε πράξη σου

κινείται στα συρματοπλέγματα: πέφτουν πάνω της αδηφάγοι προβολείς, ψάχνοντας να τη βρουν και να τη θερίσουν.»

«Κι εκείνη;» ρώτησα. «Πες μου πώς είδε όλη της την περιπέτεια η παιδούλα. Μπορώ να σφίγγω τα δόντια θάβοντας τον ένα μετά τον άλλον τους ναύτες μου», είπα, «μα παραλύω καθώς σκέπτομαι ότι όλα αυτά τα χρόνια, όλα αυτά τα ξοδεμένα αίματα στην ξηρά και τα σπασμένα ξύλα στη θάλασσα, τάκανα ξοδεύοντας την ανάσα της πριγκίπισσας, που μούφερε μεσ' το λαγήνι την ψυχή της».

«Ακριβώς αυτό έχει γίνει» απάντησε χωρίς καθόλου σκληράδα στη φωνή του. «Όλ' αυτά τα χρόνια που προσπαθούσες να πείσεις και να νικήσεις, όλος ο πλούτος των ωρών που πέρασαν και όχι, όλα είναι μέσα στη θυσία εκείνης Μα αυτό που σε κυνηγάει, αυτό που μάθε το πως οι θεοί θέλουν να δουν, είναι όχι γιατί μα τι την έκανες αυτήν».

Σηκώθηκα να φύγω με την καρδιά βαρειά. «Ήλθα εδώ για νάβρω ένα νόημα, και συνάντησα μια καταδίκη».

«Λυσσασμένε», μου είπε τότε μανιασμένος ο Κάλχας, «δεν εννοείς με τίποτα να τ' αφήσεις τα όπλα πούχεις φτιάξει, κι ας σου δείχνω πως είναι τα δεσμά σου! Ας είναι, θα σου χαρίσω ακόμα ένα κλειδί: δεν είναι άλλη η Ιφιγένεια από την Άρτεμη, δεν είναι άλλη η Ιφιγένεια από την Πηνελόπη ! Έχε το νου σου, αφού αυτό λατρεύεις, μίασμα!»

4. Νέκυια

Άφησα τους συντρόφους στο καράβι, τάχα να πάω να βρω αν το μέρος τούτο μας κάνει ν' απαγγιάσουμε για λίγο. Τους ζήτησα να μη το κουνήσουν απ' το κατάστρωμα, έτοιμοι νάναι για φευγιό αν με δουν νάρθω τρέχοντας κι ορμήσω στη θάλασσα.

Ανάμεσα από τα λιγνά καλάμια είδα τον μαύρο περατάρη. Έριξα τότε γύρω μου τη σκόνη, καταπώς μ' ορμήνεψε η Κίρκη -το μαζί

του θανάτου και του πόθου. Μόλις ο περατάρης τυλίχτηκε το μανδύα του τίποτα, άρπαξα τη βάρκα και πέρασα τον Αχέροντα, έχοντας μαζί μου το μονόχρονο αρνί. Έπειτα είδα τη σπηλιά με το στόμα έτοιμο να δεχτεί όποιον περάσει.

Μπήκα μέσα της με τα σαγόνια μου σφιχτά μη με προδώσει ο ήχος. Σταγόνες ενός νερού που να σε ξεδιψάσει δεν μπορούσε, πέφταν αραιά, κάνοντας μούχλα τον αέρα. Προχώρησα στη γλιστερή κατηφόρα έχοντας τις αισθήσεις μου τεντωμένες, τόσο πούλεγα πως θα σπάσουν. Τ' αρνί, σα να τόνισε πως τούτο είναι το στόμα του Άδη, βέλαξε άσχημα και θέλησε να γυρίσει πίσω. Προχώρησα λίγο ακόμα, όσο να μη χαθεί το άσπρο φως της καταχνιάς στην είσοδο. Άρπαξα το ζώο δυνατά, το σήκωσα στα δυό του πόδια και με το κοντό σπαθί μου τούκοψα το λαιμό πέρα ως πέρα. Το αίμα πήδηξε μ' ορμή, σαν να λογάριαζε πως τώρα είναι λεύτερο να τρέξει όπου θελήσει. Δεν σκούπησα το αίμα από τα χέρια· μον' άφησα το σφάγιο να σωριαστεί μπρος μου κι έμπηξα τ' ασημοκαρφωμένο μου σπαθί στη θήκη.

Τότε είδα τον Τειρεσία να βγαίνει απ' το σκοτάδι της σπηλιάς, νάρχεται πάνω μου αργά, σαν ήρεμος λιόπαρδος που τον τραβάει το αίμα. Έσκυψε κι έχωσε το σταχτί πρόσωπο στις χούφτες μου κι έγλειψε όσο αίμα είχαν. Τραβήχτηκα τότες ένα βήμα πίσω. Εκείνος άρχισε να ρουφά το μαύρο αίμα από το χώμα, και τότε τα λόγια του αντήχησαν, δείχνοντας στη γλίτσα του Άδη όλη τη δύναμη του μάντη:

«θα γυρίσεις σε αγαπημένο σπιτικό, απέραντα ξένη, μα θα στον κάνει δύσκολο τον γυρισμό η μοίρα σου που τη χαράζεις. Δεν θά βρεις εσύ, μήτε σε θάλασσα μήτε σε γη αποκούμπι. Δεν θα σ' αφήσεις ούτε να ξεχάσεις: πέτρινη μοίρα ετοιμάζεις, να την ποθείς τη γη σου, το κάστρο σου να τόχεις ζωντανό, με τον φρουρό του να σε καρτερεί. Μα πάντοτε στην άκρη του ορίζοντα, ολόρθο πάντα, μα εκεί στην άκρη.»

«Τειρεσία», είπα –κι ακούγοντάς με τόνισα πόσο αχνός ψίθυρος ήταν η φωνή μου-, «δεν ήλθα εδώ για να με περιγράψεις. Ήλθα ν' ακούσω πώς να βγω από μένα, πώς να πετάξω από πάνω μου αυτό

που είμαι, καθώς δενδρογαλιά το πλουμιστό της δέρμα.»

«Ω επίβουλε», απαντά, «τα μάτια σου είναι το κλειδί της πόρτας πούναι ο κόσμος σου. Δεν υπάρχει τρόπος να δεις τον κόσμο με τα μάτια τα δικά μου, που μεσ' τον γνόφο ακολουθούν τ' αχνάρια της θεϊκής βούλησης, καθώς κι εγώ, τυφλός για όσα γίνονται στο φως της μέρας κι αμφίφυλος ως είμαι, δεν θα μπορέσω να τη δω ποτέ την ομορφιά της Κίρκης, μήτε θα νιώσω το στέρνο μου βαρειά ν' ανασαίνει για κείνην.»

«Θέλω να μείνω αυτός που είμαι», μούγκρισα, «μα με άλλη μοίρα. Αν το κορμί μου είναι ν' αλλάξει, ας γίνει. Αν αυτά τ' απομεινάρια οι ναύτες μου πρέπει ν' αλλάξουν, κάν' το. Αν το ποιοί 'ναι οι Αχαιοί και ποιοί οι Τρώες πρέπει κι αυτό ν' αλλάξει, ας γίνει έτσι! Μόνο στην κόρη το χέρι μην απλώσεις.»

«Μέσα σ' αυτό το χώρο και φοράς το φρυγικό σκουφί της περηφάνειας σου;» αντείπε με κατάπληξη. «Γυναίκακς έρωσ σ' έφερε ως εδώ, δίνοντάς σου για όπλο έναν ακόμα δούρειο τρόπο –αλλιώς πώς θα τα πέρναγες τα τείχη του θανάτου. Κι όμως, ακόμα, τ' ολοκάθαρο δεν το νιώθεις, ω μιανέ! Τι μου ζητάς; Ο κόσμος δεν υπάρχει πέρα απ' όσα νιώθουμε γι' αυτόν, και δεν θα τον νιώσεις ποτέ παρά μόνο μέσα από την ευτέλεια και την αρχοντιά σου, μεσ' από τους φόβους και την πίστη σου. Η κόρη δεν θα γερνά ποτέ για σένα. Ο κόσμος δεν υπάρχει πέρα απ' όσα νιώθουμε γι αυτόν, ναυαγισμένε, γιατί ο κόσμος είναι αυτό που χτίζουμε κι ο τρόπος που το χτίζουμε!»

Σώπασε ξάφνου. Έδωσα μια κλωτσιά στ' άψυχο σφάγιο εμπρός μου. «Για νάχεις άλλη μοίρα», είπε στέρα καρφώνοντας τις λέξεις, «θες άλλο κόσμο· και τούτο πάλι, θέλει άλλη ψυχή. Διάλεξε.»

Έκανα να τον αρπάξω απ' το λαιμό, μα το χέρι μου λύγισε μπρος στο άσαρκο φάσμα. «Κι όλοι τούτοι π' άλλαξαν το δρόμο τους, παρμένοι από πεθυμιά όλως ξένη τους ως τότε, πώς τόκαναν, έ;» μούγκρισα· «η Ελένη, πούναι η Ελένη; Έφυγε από τα δώματα της Σπάρτης, έφυγε κι από της Τροίας το αντιμάμαλο! Πανιά στη Τρίτη πια ζωή της έχει ανοίξει!»

Στέναξε ο γέρος. «Τη σκιά σου δεν την αλλάζεις εσύ, μα ο χώρος που πάνω του πέφτει», είπε κι 'έκανε να φύγει. «Μάθε το λοιπόν: δεν είν' αλήθεια πως ήμουν ένα ήσυχο παιδί και ξάφνου είδα γυμνή την Αθηνά που με τύφλωσε τάχατες οργισμένη. Δεν θα μπορούσα ποτέ να δω θεά γυμνή, αν η ματιά μου δεν ετοιμαζότανε γι' αυτό. Δεν είν' αλήθεια πως ήσουν γενναίος και σοφός που τ' άφησε όλα για να πάει στην Τροία. Εκεί στην Τροία έγινες αυτό που είσαι, ο εαυτός σου είναι χτισμένος από τις πέτρες των τειχών της που γκρέμιζες, κι από τις οίμωγές όσων έχεις πληγώσει.»

Και καθώς άρχισε να χάνεται, καθώς τον έπαιρνε το κύμα της επιστροφής, μου φώναξε σαν από μακριά:

«Αν δεν μ' είχες μέσα σου σαν πιθανότητα, μήτε θα μ' έβλεπες μήτε θα μ' άκουγες, μήτε θαρχόσουν ποτέ να με βρεις αν δεν περίμενες να σου εξηγήσω τ' άγνωστά σου.»

Άφησα πίσω μου την είσοδο του Άδη και βάδισα προς τους συντρόφους μου. Σταγόνα σταγόνα το φως έπεφτε πάνω στον κόσμο. Κι έπειτα, να και η φωνή ενός από τους ναύτες μου: «Βασιλιά, εκεί που πήγες φαίνεται νά' ναι όμορφο μέρος ν' αράξουμε για σήμερα. Ήσυχο μέρος. Κι εκείνο το μικρό ρέμα καθαρού νερού θα μας χρειαστεί!»

Του έκανα νόημα πως ναι, ας κατέβουν λοιπόν κι ας τραβήξουν το πλοίο μας εδώ. Γι' αυτούς, δεν έχει κάνει μάγια η Κίρκη. Γι αυτούς, δεν είν' ο Αχέροντας τούτο το νερό. Και η σπηλιά γι' αυτούς, θε νάναι καταφύγιο για βροχερή νυχτιά – τί άλλο; Αυτοί, το μόνο που ζητούν είν' ένα μέρος να ξεκουραστούν, να ψήσουν το λαρδί τους και να ρευτούν στην αστροφεγγιά.

Βημάτιζα μέσα στο ρουμάνι για χρόνο ακατάληπτο, και τόχα νιώσει πως δεν προχωρώ αλλά επιστρέφω – κάθε μου βήμα κι ένα γύρισμα σ' αυτό που κι όλας ήμουν. Έσπρωχνα τα πυκνά κλαριά με τα μικρά κι αγκαθωτά τους φύλλα, να περάσω ανάμεσό τους, εισβολέας ενός χώρου που με περιέχει. Στο πλάι βράχοι κάθετοι, στοιβαγμένοι πρόχειρα ο ένας πάνω στον άλλον, κι απ' ανάμεσά τους να βγαίνουν πεισματάρες ρίζες, αποφασισμένες να διεκδικήσουν το χώμα σπυρί σπυρί, να πιούν τη βροχή σταγόνα σταγόνα. Η μέρα μου είχε απλώσει κι όλας τα πανιά της για αλλού, και το φως γύρω μου δεν της ανήκε. Δεν ήταν μήτε της νύχτας και του καθαρού ουρανού το ασήμι. Ήταν σκληρό αποτύπωμα ώχρας, ανταύγεια της προς τα μέσα επιμονής.

Μέσα σ' αυτό τον οθνείο χώρο είδα ξάφνου τη γριά. Μαυροφορεμένη, με τα λίγα μαλλιά της λυτά και γκρίζα, καθόταν κουβαριασμένη, με τα λιπόσαρκα χέρια τυλιγμένα στα γόνατά της, το κεφάλι χωμένο στην άξενη λακούβα και κάποτε ίσως αγκαλιά της.

Στάθηκα με την πνοή στα δόντια, περιμένοντας να γυρίσει να με δει. Εκείνη έμενε στην ίδια θέση, ακίνητη σαν πράξη που δεν μπορούσες να σβύσεις. Πήγα με προσοχή κοντά της. Έβγαζε κείνη τη χαμηλή μυρωδιά του γέρικου κορμιού. Δεν έκανε καμιά κίνηση, τίποτε που να δείχνει πως με βλέπει, κι όμως την άκουσα να μου μιλά, χωρίς στίξη, σαν οι λέξεις νάναι πέτρες που τις πετά το παιδί στο νερό της λίμνης παίζοντας:

«Τι τα θελεις πια χρόνια τώρα ψαχνεις ποιος εισαι τι νοημα θαχει μια εξηγηση του περιττού και ποιες ειιν οι αιτιίες σου περ απο τις πραξεις ποιο ειιναι το κινητρο περ απο το θελω ποιο ειιναι το θελω περ απο το πεινασμενο ματι»

Προσπαθούσα να την καταλάβω ανασυντάσσοντας μέσα μου τα λόγια της.

«Κι άχρηστο νάναι, και κακό νάναι, δεν μπορώ να ζω χωρίς να με καταλαβαίνω, Σίβυλλα.» Ο μικρός όγκος της μπρος μου άρχισε να κινείται αμυδρά, σε μιαν θαρρείς αυτιστική ταλάντωση. «Δεν το μπορώ νάμαι ξένος και σε μένα τον ίδιον», απόσωσα.

Τότε, σήκωσε αργά το κεφάλι. «Εμπα μεσα στο αδειο λοιπον» απάντησε.

Έβλεπα για πρώτη μου φορά, εντυπωσιασμένος, το πρόσωπό της: το δέρμα της στεγνό, προσπαθούσε λες να βρει το κόκκαλό της, το στόμα της είχε χάσει τα δόντια και τα χείλη έσφιγγαν όχι από πείσμα μα καλύπτοντας ασύνειδα το κενό, τα μάτια της θολό χαλάζι, οι κρόταφοί της μπασμένοι λίγο μέσα τόσο που το μέτωπο να προεξέχει ελαφρά, τα μαλλιά πίσω κι αφρόντιστα.

Όσο την κοιτούσα, τόσο ένιωθα πως κάτι άλλαζε αργά. Το πρόσωπό της άρχισε να μου μοιάζει παράδοξα οικείο, να μου θυμίζει άοριστα κάποιον, την κοίταξα με ένταση και πήγα να τη ρωτήσω έκπληκτος: «Γιαγιά, εσύ είσαι;» μα η φωνή δεν βγήκε ποτέ, γιατί το βλέμμα της άπλωσε γύρω μου, με τύλιξε όλον. Δεν ξέρω πώς, είδα πως έχω βρεθεί σε άλλο χώρο.

Γύρω μου μόνο το άμορφο. Όχι το αποτύπωμα που ρίχνουν άόρατες μορφές, μόνο μεριές σε τοίχο ή πάτωμα που η αμεσότητα του φωτός ακυρωνόταν. Ήταν βλέμματα ανταπόκρισης που κρύφτηκαν φοβισμένα, επιθυμίες που δεν προχώρησαν αν και κάποτε σφοδρές, χειρονομίες που δεν τόλμησαν να γίνουν, βήματα ορμητικά που πέσαν στο κενό της αμφιβολίας, ψαξίματα που διακόπηκαν για λόγους ξεχασμένους, προσπάθειες που δεν κατέληξαν. Είδα τις ανέκφραστες σκιές που αφήνει το ανολοκλήρωτο, η τραυματισμένη γεγονότητα. Είδα ότι τούτες οι σκιές είχαν για μαύρο ήλιο τους τον μέσα φόβο και το αδιάκοπο στάγμα της ντροπής.

Κι όσο έμενα αποφασισμένος εδώ που έφθασα τώρα να μη γυρίσω πίσω χωρίς να τόχω δει πιά ολόκληρο και ξεκάθαρο το πρόσωπο της Λάχησης, τόσο το γκρίζο μέσα μου αναδεύονταν, στριγγιά η ταπείνωση κυνηγούσε ασταμάτητα το πρόσωπο που έχτιζα, κι οι αλλόκοτες σκιές γύπες διψασμένοι για πράξη, άρπαζαν κομμάτια

απ' τα καρφωμένα στο βράχο σωθικά μου για να ζήσουν.

«Πατέρα», ούρλιαξα, «που είσαι;»

Δεν μπόρεσα να καταλάβω από που έβγαине η φωνή μου, από που η δική του.

«Έχω φύγει πιά για πάντα», ίσως αποκρίθηκε. «Ανδρώθηκες με το φόβο πως χτίζω τα βάραθρά σου και με ξορκίζεις βάζοντάς με στο στερέωμά σου. Δεν είμαι στο πρόσωπό σου, είμαι στην προβολή του».

«Ήθελα να σου μοιάσω», είπα θλιμμένα.

«Ήθελες να σου μοιάσω», αντήχησε η ίδια θλίψη.

Δάκρυα κύλησαν στα μάγουλά μου. Έσφιξα τα βλέφαρά μου και τα σκούπισα με την ανάστροφη.

Κ' ήταν πάλι μπρος μου μόνο το πρόσωπο της Σίβυλλας, με το βλέμμα στραμμένο σε μένα και σ' αυτό που πράγματι είμαι, και πολύ πέρ'απ'αυτό.

Τα δάκρυα ξαναβγήκαν.

«Να σεβεσαι το μεγα συνορο να σεβεσαι το δερμα σου» μου είπε, πετώντας πάντα τις λέξεις της. «Πισω απ αυτο εισαι περ'απ'αυτο είναι». Προσπάθησα να την καταλάβω. «Και δερμα της ψυχης ο λογος», είπε και βυθίστηκε στον εαυτό της.